

UDK 371.3:821.163.42:004

Stručni članak

Primljeno: 16. 09. 2008.

Prihvaćeno: 25. 11. 2008.

UPORABA RAČUNALA U NASTAVI LEKTIRE

Milica MATIĆ, prof.
Željeznička tehnička škola u Moravicama
e-mail: milicamatic@skole.hr

Sažetak: Računala otvaraju novu stranicu u metodici nastave hrvatskoga jezika. Učenici se rado koriste računalom kao izvorom novih informacija. Računala su neiscrpno vrelo kreativnosti pa ih valja iskoristiti kako bismo osvježili nastavu lektire, zainteresirali učenike za bolju stvaralačku i istraživačku aktivnost. Uz računalo lakše se ostvaruje timsko i suradničko učenje, što dodatno motivira i aktivira manje zainteresirane učenike. Sve to pokreće čitalačku aktivnost učenika, koja je danas, dobrim dijelom zahvaljujući upravo tehnicima, pa i računalnome mediju, u znatnom opadanju.

Ključne riječi: emocionalna i spoznajna angažiranost, interakcijsko djelovanje, istraživački i kreativni rad, prezentacija

Računala su danas našla svoje mjesto u gotovo svim sferama življenja. Ušla su u svijet dječje igre i dječje mašte, ona otvaraju vrata dječjem svijetu spoznaja. Stoga i nastava hrvatskoga jezika i književnosti otvara vrata računalu kao nastavnom mediju, rabeći njegova golema funkcionalna svojstva.

Da bi se ostvarilo interakcijsko djelovanje učenika i nastavnika u odgojno-obrazovnom procesu s ciljem usvajanja znanja te razvijanja učenikovih sposobnosti, vještina i navika, nastavnik mora biti stalno u potrazi za novim nastavnim metodama. Odabir nastavnih metoda i metodičkih postupaka valja uskladiti s interesima učenika. Vrijeme je računala. U nastavi se uz pomoć računala ostvaruje spoznavanje književno-umjetničkih sadržaja dvosmjernom komunikacijom učenika i računala. Tehnička savršenost računalnog medija i njegova funkcionalna svojstva mogu tako pridonositi bržem i zanimljivijem usvajanju nastavnih sadržaja i dati novu dimenziju odgojno-obrazovnom procesu. Prezentirat ću obradu romana *U registraturi* Ante Kovačića uporabom računala. Cilj nam je aktivna uključenost učenika, njihova emocionalna i spoznajna angažiranost u komunikaciji s djelom i njegovom analitičkom otkrivanju, poticanje učenika na samostalno čitanje i samostalni rad na istraživanju djela.

Ovu nastavnu jedinicu obradila sam u četiri etape:

1. a) motivacija učenika (psihološka, emotivna, spoznajna)
 - b) najava teme
 - c) definiranje istraživačkih zadataka
2. rad učenika izvan učionice - domaći uradak
3. a) prezentacija
 - b) rasprava
 - c) generalizacija
4. provjera

1. a) Kako je dobra motivacija iznimno važna za uspješnu interpretaciju djela i njegovu recepciju, valja joj posvetiti osobitu pozornost. Treba potaknuti psihološku, emotivnu i spoznajnu motivaciju učenika. Oslonila sam se na prethodno poznavanje gradiva. Iskoristila sam prezentaciju u Power Pointu koju je izradila skupina učenika nakon obrade nastavne jedinice "Realizam u hrvatskoj književnosti". Prezentacija je između ostaloga nudila pregled najvažnijih pisaca po regijama i njihova najpoznatija djela. Zaustavili smo se na fotografiji Ante Kovačića. Učenici su lako razotkrili njegovo ime, a zatim smo ispisali njegova djela.

b) Najavila sam temu, roman *U registraturi*. Ostvarujem kratak informativni razgovor o djelu. Glavni lik je Ivica Kičmanović. Podsjećam učenike kako smo kod obrade Augusta Šenoa spomenuli upravo taj lik, istaknuvši da je temu pogospodivanja seljačke djece u književnost uveo August Šenoa u pripovijetci *Prijan Lovro*. Koristeći se računalom, pokazujem nekoliko razglednica sela Hrvatskoga zagorja danas. Objasnila sam učenicima da će, čitajući roman, saznati kako je selo u Hrvatskom zagorju izgledalo nekad. Na osnovi ulomka iz čitanke saznat će nešto više o djelu.

Zamolila sam učenike da se podijele u skupine po četiri člana. Skupine su strukturirane po modelu: iznimno uspješni, srednje uspješni i slabije uspješni učenici. Odredili su i uloge u timovima. Učenici rade u timovima, čitaju ulomak, komuniciraju s njim rabeći rubnice uz tekst i ponuđena pitanja, prave zabilješke i komentiraju ih. Svaka skupina izrađuje poster formata A3 i priprema svoju raspravu o problematici koju otvara djelo. Podatci se objedinjuju, te ih potom izlaže glasnogovornik skupine. Svaki sljedeći izvjestitelj dodaje ono što još nije rečeno, a učenici dopunjuju svoje bilješke novim podacima. Nastavnik dopunjuje i korigira pogrešna zapažanja te usmjerava učenike prema problemima koje nisu samostalno uočili. Uređuje se objedinjena lista i definiraju se istraživački zadatci. Djelo je lokalizirano u književni opus, u razdoblje i društvenu stvarnost.

Književni sadržaji raščlanjuju se na određene probleme na idejno-tematskoj, fabulativno-kompozicijskoj i jezično-stilskoj razini.

c) Učenici su uz pomoć nastavnika definirali sljedeće istraživačke zadatke:

1. Kompozicija romana i ustrojstvo fabule; središnji fabularni tok i sporedne radnje, prekidanje fabularnog toka, digresije i ostalo.
2. Likovi romana; glavni i sporedni likovi te likovi intriganti, postupci u kreiranju likova, emocionalno-psihološki portret, etičke i moralne vrijednosti te govorna karakterizacija.
3. Vizija sela i grada, novi društveni odnosi u seoskoj i gradskoj sredini kao tematska okosnica romana.
4. Stilske značajke i zanimljivosti: romantično-realistička i naturalistička obilježja fabule, modernistički elementi u fabuli, kontrasti, dramska obilježja, komika, humor i ironija.

Zanimanje i motivacija učenika su potaknuti, definirani su istraživački zadatci i dogovoreno je da se djelo pročita i obradi za dva tjedna. Slučajnim odabirom dvije skupine dobivaju zadatak da djelo obrade i napišu referat. Ostale skupine pripremaju se za raspravu o djelu. Učenici se dogovaraju o podjeli zadataka i načinu prezentacije djela. Skupine koje su za zadatak dobile referat, odlučuju se za prezentaciju referata uz pomoć računala (prezentacija na CD-u u Power Pointu) ili plakata. Međusobno dogovaraju podjelu zadataka, potiču jedni druge na čitanje i istraživanje jer im je uspjeh zajednički. Rade kao skupina, ali svatko ima svoj zadatak i odgovoran je za uspješnu obradu svojeg dijela.

Oblici rada: frontalni i timski

Nastavne metode: razgovor, izlaganje, pisanje, rad na tekstu, razmisli/razmijeni i druge.

Nastavna sredstva: računalni medij, čitanka, bilježnica, olovka.

2. a) Samostalan rad učenika.

Skupine 1 i 2 pripremaju referate i prezentacije referata

Ostale skupine pripremaju svoja pitanja za raspravu o djelu

Učenici čitaju lektiru, upisuju zabilješke u dnevnik čitanja, tragaju za različitim informacijama i materijalima za obradu teme (slikovni i tekstualni materijal). Pretpostavlja se skupni odlazak u knjižnicu i korištenje usluge knjižničarke u smislu prikupljanja informacija (knjige, časopisi, Internet). Svaki učenik skuplja materijal za svoj dio zadatka, ali međusobno razmjenjuju informacije i pomažu jedni drugima. Likovno osmišljavaju plakat ili prezentaciju, analiziraju i razmišljaju o onome što je bitno. Potiče se i natjecateljski duh: čija

će prezentacija biti sadržajnije i ljepša, čija pitanja dublja i kompleksnija, čija interpretacija sadržajnije. Profesor pomaže učenicima, upućuje ih, ali se i sam priprema za interpretaciju romana; ponovno ga čita, analizira razne književno-kritičke tekstove, predviđa temeljne probleme za interpretaciju. Profesor je u ulozi mentora, obavlja odgovarajuću redukciju problema i usmjerava učenike na specifične istraživačke zadatke.

Oblici rada: skupni i individualni

Nastavne metode: skupno istraživanje, individualno istraživanje, čitanje, bilježenje

Nastavna sredstva: književno djelo, Internet, računalo, knjižni fond u knjižnici, časopisi i drugi pisani izvori.

a) Prezentacija – usmeno izlaganje učenika prema pripremljenim referatima

Učenici su izdvojili iz romana događaje koji su presudni za razvoj radnje. Izdvojili su središnji fabularni tok, koji obuhvaća životnu dramu Ivica Kičmanovića, te sporedne radnje, koje su također povezane sa životom glavnog lika. Zamjećuju retrospekciju kojom počinje novo razdoblje Ivičina života te ponovno vraćanje fabule kronološkom slijedu. Pojavljuju se i likovi iz gradske sredine i otvara se slika grada. Izdvajaju se i ljubavni trokuti: Mecena-Ivica-Laura, Laura-Miha-Justa, Miha-Laura-Ferkonja, Laura-Ivica-Ančica. Učenici također zamjećuju socijalnu pozadinu te socijalno-ekonomske i psihološke odnose na selu. Zamjećuju bogataša Medonića i kolektivne scene seoskog svijeta.

Slijedi obrada drugoga problemskog zadatka, koji se odnosi na likove. Učenici su također izdvojili i ispisali na slajdu likove iz seoske sredine (Zgubidan, Kanonik, Ivičina majka, Dorica, Medonić, Justa, Miha...) i iz gradske sredine (Mecena, Laura, Ferkonja, Ivica, Žorž i ostali). Izdvajaju i protagoniste (Ivica, Laura, Mecena, Žorž). Likovi su portretirani sa socijalnoga, moralnoga i psihološkog stajališta. Učenici zamjećuju i različite postupke u kreiranju likova (opis, naracija, dijalog, monolog, pripovjedački komentar).

Treći problemski zadatak je konfrontacija dviju društvenih sredina, sela i grada. Učenici izdvajaju karakteristične epizode iz seoskoga i gradskog života. Služe se citatima u konkretizaciji svojih stavova i daju pregled onoga što je najznačajnije. Razotkrivaju društvenu, moralnu i psihološku problematiku romana. Zamjećuju primitivnost seljaka i njegovu psihologiju. U idiličnim prizorima sela i seoskog života zamjećuju i prodor novih negativnih pojava, prodor zelenaštva i novi moral u kojemu bogatstvo postaje mjerilom ljudske vrijednosti. Nasuprot moralu sela, koje pisac ne idealizira, oslikan je moral grada, temeljen na lažima, prijevarama i razbludnom životu. Doživljaj grada drugačiji je od stvarnog iz perspektive seoskog života. Grad je doživljen kao čudesan svijet obilja i

raskoši. Tako ga je doživio i Ivica kad se prvi put s njim susreo. U gradskom ambijentu seljak se ne snalazi i propada. Svoja izlaganja popratili su učenici lijepim i bogatim prezentacijama u Power Pointu.

Četvrti problemski zadatak učenici su, kao i prethodna tri, također izlagali uz prezentacije u Power Pointu. Ostalo je da obrazlože stilske značajke romana i zanimljivosti. Zamijetili su i potkrijepili romantično-realistička obilježja. Romantične elemente povezali su uz likove Laure, Mecene, Dorice, Ferkonje te uz Laurino hajdukovanje i njezino porijeklo. Elemente naturalizma prepoznali su u motiviranosti likova svojim biološkim faktorom i naslijeđem. Budući da se u romanu narušava kontinuitet vremenskog trajanja, naziru i elemente modernog. Citiraju humoristične prizore i zamjećuju komiku u imenima likova.

Učenici obiju skupina usmeno su izlagali problematiku djela koju su obrađivali, a dobra podloga njihovu izlaganju bila je i prezentacija uz pomoć računala koju su učenici sami izradili.

b) Rasprava

Nakon prezentacije učenici jedne skupine postavljaju nekoliko pitanja ostalima: Kako ocjenjujete izlaganje naše skupine? Zašto? Što vam se osobito svidjelo? Pokrenuta je rasprava o djelu između skupine 1 i skupine 2. Učenici konfrontiraju svoja mišljenja i brane ih argumentima. U raspravu se uključuju svi učenici. Stvaraju se i nove problemske situacije, kojima se analiziraju idejne, moralne, društvene, estetske, psihološke i druge značajke djela. Sustavom pitanja i zadataka dodatno se analiziraju i druga obilježja djela (kompozicija, fabula i ostali elementi). Nastavnik usmjerava učenike prema pojavama bitnima za djelo.

c) Generalizacija

Učenici se vraćaju u skupine i prave generalizaciju. Nastavnik ih usmjerava da s nekoliko rečenica formuliraju bitne probleme djela i dadu kritički osvrt pristupu temi. Učenici donose svoje zaključke i zapažanja. Objedinjuju ih, a zatim ih glasnogovornik skupine objavljuje.

Za sve vrijeme nastavnik prati rad učenika. Zapisuje sva njihova pitanja te tko ih je postavio i na njih odgovorio. Pitanja i odgovori su bodovani. Složenija pitanja i odgovori nose više bodova. Na početku sata nastavnik odabere pet-šest učenika koje tijekom sata prati i ocjenjuje. Učenici znadu da ih se prati, ali ne znaju tko je odabran. Prati se i najaktivniji i najpasivniji učenik. Prema broju i složenosti pitanja i odgovora kojima su se učenici uključivali u raspravu, definira se ocjena.

Učenik asistent, dok teče rasprava, ispisuje na računalu pitanja koja su skrivena za ostale učenike. Pitanja su sami učenici tijekom rasprave postavljali i na njih odgovarali, a nastavnik ih odabire prema bitnim pojavama za djelo.

Ako ima otvorenih pitanja, na koja učenici nisu mogli odgovoriti, posebno ih se ispituje i ostaju za domaću zadaću svim učenicima. Na idućem satu daju se odgovori.

U ovoj etapi korišteni su timski, frontalni i individualni oblici rada.

Nastavne metode: izlaganje, razgovor, usmjereno čitanje, pisanje, rad s tekstom i druge.

Nastavna sredstva: računalni medij, knjiga iz lektire, bilježnica i ostalo.

4. Provjera

Dvadeset pet minuta prije kraja drugog sata otkrivaju se pitanja napisana na računalu i pišu se kao pismena provjera, a poslužit će kao još jedna sistematizacija i zaključivanje rasprave.

Pitanja za pismenu provjeru:

1. Na što upućuje naslov romana *U registraturi*?
2. Objasnite simboliku registrature.
3. Tko pripovijeda događaje u prvom dijelu romana, a tko tu ulogu preuzima poslije, u drugom i trećem dijelu?
4. Može li se tema ovoga romana jednoznačno odrediti? Obrazloži svoj odgovor.
5. Roman je pisan uokvirenom kompozicijom, Što to znači?
6. Objasni piščeve postupke u karakterizaciji likova.
7. Koji su likovi okarakterizirani imenom?
8. Objasni postupke retrospekcije u drugom dijelu romana.
9. Koji likovi oslikavaju nove socijalno-ekonomske odnose na selu?
10. Kako su prikazane kolektivne scene?
11. Koji su ljubavni trokuti u romanu?
12. Iznesite svoj doživljaj hajdučice Lare.
13. Kako je Kovačić oslikao selo, a kako grad?
14. Povežite likove uz gradsku i uz seosku sredinu.
15. Okarakterizirajte lik Ivica Kičmnovića i obrazložite svoje mišljenje.

Pet minuta prije kraja sata otkrivaju se praćeni učenici i obrazlaže im se ocjena. Ocjena se obrazlaže i daje i izlagačima iz skupine jedan i dva.

Evaluacija

Nastojala sam aktivno uključiti učenike u samostalno čitanje i istraživanje umjetničkog djela. Objedinila sam različite nastavne metode: usmenog izlaganja, razgovora, demonstracije, heurističku istraživačku metodu, auditivnu i vizualnu metodu, metodu rada nastavnim uređajima i druge.

Nastojala sam također potaknuti učenike na skupno i suradničko učenje, na tražanje za različitim materijalima te na istraživački i kreativni rad u školi i kod

kuće rabeći računalo kao bogat izvor informacija i sredstvo pomoću kojega će osmisлити svoje izlaganje. Radno i suradničko učenje te uspješna komunikacija i interakcijsko djelovanje bili su temeljni pokretači kvalitetnog ozračja u radu te pridonosili poticanju stvaralačke motiviranosti i kreativnosti učenika. Suradničko ozračje poticalo je osjećaj samopouzdanja i samopovjerenja i afirmiralo pozitivne vrijednosti kod učenika. Učenici su se tako osposobljavali za samostalno izlaganje kao i za vođenje rasprave i sudjelovanje u njoj. Tako se također razvija kultura javnoga govora te vještina oblikovanja tečnoga i jasnog usmenog iskaza. Ovakvim načinom rada razvija se ne samo vještina komunikacije već i tolerancije, slušanja i prihvaćanja drugih mišljenja. Proces učenja bio je zabavan i poticajan, čemu su osobito pridonijele neiscrpane mogućnosti računalnog medija. Dobra je bila aktivnost učenika, kako na satu, tako i kod kuće. Učenici znadu da će biti praćeni i da će biti ocjenjivana njihova aktivnost, ali i poznavanje problematike o kojoj se raspravlja. Učenici su pročitali roman te se unosili u dublju interpretaciju i tragali za pitanjima bitnima za djelo. Tražili su i složenija pitanja jer su znali da su ta bolje vrednovana. Također su tražili odgovore na problemska pitanja i tako istraživali djelo. Iznošenjem ocjena uspješnosti učenici su prosuđivali svoje uspjehe i uspjehe drugih. Bili su kritični prema sebi i prema drugima i realni u procjeni uspješnosti. Ostvaren je poticaj za čitanje i drugih djela i postignuta je intelektualna aktivnost učenika.

Literatura:

1. Kovačić, Ante (1999.), *U registraturi*, ABC Naklada, Zagreb
2. Rosandić, Dragutin (1986.), *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*, ŠK, Zagreb
3. *Hrvatski u školi*. Zbornik metodičkih radova (1996.), ŠK, Zagreb
4. Glasser, Wiliam (2004.), *Teorija izbora*, Alinea, Zagreb
5. RI-KVAŠ 21 - Svaka škola može uspjeti (Knjiga sažetaka) (2007.), Rijeka

UDC:371.3:821.163.42:004

Professional article

Accepted: 16. 09. 2008.

Confirmed: 25. 11. 2008.

THE USE OF COMPUTERS IN THE BOOK REVIEW LESSONS

M. MATIĆ, Moravice

Šk. vjesn. 57 (2008.), 3-4

Summary: *Computers have turned a new leaf in the methodology of Croatian language teaching. Students like using computers as a source of new information. Computers are an inexhaustible source of creativity and therefore need to be used in order to refresh the book review lessons and to get students interested in the creative research activity. Team work and cooperative learning are easier to achieve with computers, which implies extra motivation and engagement of less interested students. All of this encourages reading activity that has been decreasing precisely because of computer technology.*

Key Words: *emotional and cognitive engagement, interactive performance, creative research activity, presentation*
